

«Віддано споживати інформацію...»

Світлана Максименко

«Урок журналістики без лицемірства» Матея Вішнека

Сценічна версія, режисура, постановка Раду Гілаша / Румунія. Сценографія Раду Гілаша, Ярослава Даниліва. Музичне оформлення Одрі Бирка / Франція. Відео Дмитра Кошляна. Актор – Юрій Федчук.

Львівський обласний академічний музично-драматичний театр ім. Ю. Дрогобича



Юрій Феліпенко (крайній справа) серед побратимів.

во провели там час. Навіть давали приклад іншим бійцям, яких туди притягнули за вуха, грубо кажучи, мотивували дуже багатьох людей там – під кінець навчань дехто змінився кардинально. І от щодо піклування батальйону – в нас не було незакритих потреб. Нам відправляли ящиками їжу, нам відправляли пігулки, вітаміни, у нас був “старлінк”! Навіть у командування його не було, а у нас, хлопців з “Ахіллеса”, на цьому БЗВП – був, у наметі. Його передав батальйон, щоб ми з ними зв’язувалися, нас вводили в курс справ, казали, на що звернути увагу. І в ті 40 днів я відчував, що вже трошки в “Ахіллесі”. Відчував, що про мене піклуються і мене чекають. Це дуже мотивувало і підбадьорувало.

Стосовно пілотування і керування дроном – я закохався в нього з першого дня. Я зрозумів – дідько, це моє, і я це зроблю круто! Випала така честь і можливість і, скажу вам, я показав непогані результати, що мене мотивувало ще більше. Тепер маю бажання стати просто асом у цій справі»⁵. Актор здобув популярність у серіалі «Колір пристрасті» і «Колір помсти» (обидва 2021), де переконливо зіграв адвоката Андрія Потапенка.

«В мене, – розповів, – дуже непоганий підйом почався в останні роки. Багато ролей в театрі було і головних, і не головних, але в чудових виставах з чудовими режисерами. І в кіно почали з’являтися головні ролі, і не одна, а і кілька поспіль. У мене були чудові перспективи. Але ж я розумію, що війна не закінчиться так швидко, потрібні люди. Хлопців треба – може, не те, що міняти, але доповнювати їх ряди. Немає у мене суму за театром, кіно. Я це дуже люблю, це моя професія, я її знаю. Але покладаюся на слова нашого командира Юрія Федоренка (позивний “Ахіллес”): “Армія – це не вирок, не покарання і не тюрма. Армія – це можливість”. Чим більше я вмотивований, тим впевненіше буду себе відчувати тут і відкрию для себе щось нове. Я полюбив цю свою справу так, як я любив справу свою акторську»⁶.

Драматургія Матея Вішнека, одного з сучасних румунських драматургів (проживає у Франції) – не частий, але почесний гість у репертуарі українських театрів. Зокрема, п’єса «Пригоди ведмедиків панда» успішно прописалась у репертуарі Творчої майстерні «Театр у кошику» (режисерка Ірина Волицька). Матея Вішнек – поет, драматург і прозаїк румунського походження, найпопулярніший драматург сучасної Румунії та Франції, лауреат численних театральних та літературних премій, майстерно володіє найбільш складними прийомами постмодерної драми: «Поєднання рис абсурдистського, реалістичного, магічного театру. Пошуки в жанрі короткої п’єси (п’єса-дует, п’єса-монолог та ін.)»¹. Першопрочитання малознаного в Україні «Уроку журналістики без лицемірства» на сцені театру ім. Юрія Дрогобича викликало закономірний інтерес. Монологічний текст, покладений в основу вистави, є власною версією румунського режисера Раду Гілаша за п’єсою Матея Вішнека «Людина, з якої витягли зло». «Цей твір є філософською байкою та публіцистичним висловом. Абсолютно жодна реальна людина не є мішенню для вигаданих ситуацій, окрім самого людства», – читаємо перед початком вистави напис на величезному чорно-білому екрані монітора. Він стане мінливим і єдиним альтер-его героя – Еріка Новіцкі – зіркового журналіста, та Пана Щура (обох персонажів гратиме Юрій Федчук). На сцені – предметне середовище сміттєзвалища: чорні пакети зі сміттям, які кидають з-за лаштунків, по центру – корпус від старого телевізора, мішки з відходами та іграшками на батарейках, якими можна буде керувати з пультів поза сценою. На екрані, що на заднику сцени, – мінятимуться відеозображення: звукова доріжка (як внутрішній голос Персонажа), брендові обличчя відомих тележурналістів та назви телеканалів ВВС, ТСН, 1+1, реаль-

⁵ Негода Тетяна. Юрій Феліпенко, актор і військовий. *Українформ*. 28.06.2024.

⁶ Там само.

¹ <https://studfile.net/preview/10099094/page:4/>



Сцена з вистави «Урок журналістики» Матея Вішнека. Режисер Раду Гілаш. Львівський обласний театр ім. Ю. Дрогобича.

ні та графічно-ігрові шурі, мікрофони, чорно-білі блохи на порожньому екрані (як збій у відеосистемі)... Звук: дзижчання мух на смітнику, каркання птахів, звуки сміттевоза. Початок. На сцену виходить Ерік, він скрадається до центру, дивиться у зал. На ньому – сірий халат, сірі шкарпетки, під колір шапка, рукавиці без пальців. Надягає окуляри. Довірливо звертається до зали. – Добрий день. Радий, що ви відгукнулися на запрошення прийти сюди, в це місце (показує на сміттєзвалище), на сьогоднішній урок з журналістики. Ми опинилися в цьому незвичному просторі завдяки мені, тобто... голосу, який проникує мозок Еріка Новіцкі. Я не можу сказати точно, коли це все почалося. Те, що відчув Ерік, набагато складніше, але за браком відповідного слова назву це огидою, коли я поступово оселився в його голову, сам того не усвідомлюючи². Своєрідність стильової манери драматурга М. Вішнека: ігровий, інтригуючий, провокативний характер тексту, прагнення театралізувати головні для людства і кожної людини такі речі, як любов, смерть, війна, утопія, маніпуляція масовою свідомістю в «Уроці журналістики без лицемірства» акцентовані Р. Гілашем вправно і ненав'язливо. Нефабульний, філософсько-екзистенційний текст монологу режисер «розбиває» на різні смислово-жанрові акценти: Лекція №1, Лекція №2, Лекція №3 – позначені на моніторі телевізора... Акценти ці – в різній природі існування актора Юрія Федчука: зіркового, епатажного і стильного журналіста Еріка Новіцкі та загадкового і втаємниченого Пана Щура (увсьому сірому). Режисер динамічно і легко вибудовує багатослівний текст автора невербальними дієвими акцентами на рівні підтексту в різножанровій природі існування актора: драма, фарс, публіцистика, ексцентрика, комедія... Актор легко долає ці межі, делікатно випи-

² Цитується за режисерським примірником тексту «Урок журналістики без лицемірства» (Монолог за п'єсою «Людина, з якої витягли зло») М. Вішнека – Р. Гілаша.

туючи, не порушуючи допустимих приватних «кордонів» глядача: «Які теляновини вам подобаються?», «Чому?»... В процесі цих взаємозмін глядач поступово поринає у магнетичний інформаційно-медійний полон таланту Еріка Новіцкі-Федчука. Коли вже не ти, твій мозок, а чарівна артистична вправність медіатора – маніпулятора – журналіста – інформаційного кілера панує над твоєю свідомістю, твоїм життям, вчинками, перетворюючи тебе самого (твого сусіда, соціум, націю?) на пожирача інформаційного сміття... По суті, чим тоді люди відрізняються від тих же шурів?!

Сучасні інформаційні війни з їх «вкидами», фейками, фб-«срачами», майстерно створені і фінансово забезпечені невидимим (але добре знаним) ворогом, масові соціальні збурення, вдало «підігріті» такими маніпуляторами (як наш Е. Новіцкі), активно змінюють сучасне життя сьогодні, впливаючи на наше завтра... Яким воно буде і чи стане взагалі? Як протистояти цій інформаційній війні і таким її вправним, чарівним, харизматичним маніпуляторам, як наш Герой? І чи взагалі це можливо? Яка перспектива чекає нас? Про все це – вистава дрогобичан. – То що таке журналістика? Це форма планетарного шоу! Чистий адреналін! Хвилювання! Збудження! Сенсація! Видовище! Вистава! – запитує як шоумен у глядача Федчук-Новіцкі і сам же відповідає: – Що таке ранкові новини? Адреналін, збудження, сенсація, видовище! Що таке денні новини? Адреналін, збудження, сенсація, видовище! Що таке вечірні новини? Адреналін, збудження, сенсація, видовище! Шматочок страждань світу! Зразок жаху! Політ над невдачами людства! Дев'яносто відсотків будь-якого випуску новин – це перелік людського бруду, морального паскудства, насильства і боягузтва, цинізму та екзистенційного проносу, гниття й занедбаності, етичних шмарклів і громадянської катастрофи. Ось що таке хроніка поточних подій, ось що таке репортаж дня, ось що таке випуск новин... Ви добре чуєте? Це гімн, присвячений смерті, насильству, грошам, сексу і корупції!³ Людина (у цьому випадку Журналіст), завдяки власному артистизму і таланту, здатна не лише досягати вершин медійної популярності, володіти умами і долями мас, вправно маніпулювати ними, а й настає момент, коли МАНІПУЛЯТОР сам стає ЖЕРТВОЮ... На моніторі телевізора з'явиться реальне фото Журналіста-Актора з кривавими ознаками насильницьких дій... Насправді медіа-індустрії не потрібні поінформовані люди, їй потрібні люди, які продовжують віддано споживати інформацію. У жодному разі не варто плекати ілюзій. Не обманюйте себе. Ми інформуємо людей у суспільстві споживання не для того, щоб вони врешті-решт почали діяти, а для того, щоб вони залишалися байдужими і неквапливими/пасивними.⁴ Актуальна нині для нас інформація, чи не так, панове? Думаймо.

³ Там само.

⁴ Там само.